

การศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์กับ
การเผยแผ่คริสต์ศาสนาของบาทหลวงเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต
ในจังหวัดหนองบัวลำภู

**A Comparative Study Of Buddhist Propagation Of Buddhist
Monks And Christian Propagation Of Priests to Develop The
Quality Of Life in Nong Bua Lamphu Province**

¹พระครูโกวิทสุตธารณ์

Phrakru Kowitsutaporn

คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Faculty of Buddhism, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail: Kowitsutaporn 2515@gmail.com

²ผศ.ดร.แสวง นิลนามะ

Asst. Prof. Dr. Sawaeng Nilnama

คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Faculty of Buddhism, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

¹Corresponding author E-mail: sawaeng.nil@mcu.ac.th

Received: October 27, 2022; **Revised:** December 9, 2022; **Accepted:** December 31, 2022

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษารูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในจังหวัดหนองบัวลำภู 2) เพื่อศึกษารูปแบบการเผยแผ่คริสต์ศาสนาของบาทหลวงในจังหวัดหนองบัวลำภู และ 3) เพื่อเปรียบเทียบรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์กับการเผยแผ่คริสต์ศาสนาของบาทหลวงเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตในจังหวัดหนองบัวลำภู

งานวิจัยนี้ เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากคัมภีร์ทางศาสนา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย ผลการศึกษาพบว่า

ศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัดหนองบัวลำภู ได้กำหนดหลักการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพื่อที่จะส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พัฒนาบุคลากรผู้เผยแผ่เพื่อนำหลักธรรมสู่สังคมและประชาชนอย่างมีคุณภาพ และปฏิบัติตามวิธีการเผยแผ่

พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์นักเผยแผ่ในจังหวัดหนองบัวลำภู มีอยู่ 2 หลักใหญ่ ๆ คือ เผยแผ่ประจำที่ และเผยแผ่เคลื่อนที่

ศาสนาจักรมุ่งส่งเสริมศักดิ์ศรีมนุษย์ผู้มีภาพลักษณ์ของพระเจ้าและได้รับการไถ่กู้ โดยเน้นการสร้างเสริมสถาบันครอบครัวและชุมชนท้องถิ่นให้เข้มแข็ง ให้ความสำคัญกับฆราวาสในการช่วยเหลือเกื้อกูลกันอย่างแท้จริง ดำเนินชีวิตด้วยคุณค่าที่ดีงาม และด้วยกระแสนคุณค่าทางวัฒนธรรมที่นำไปสู่ความรักตามจิตตารมณ์ของพระเยซูคริสต์เจ้า จะต้องสอดคล้องสัมพันธ์กับการแพร่ธรรมและการอภิบาลอย่างมีคุณภาพ ครอบคลุมทุกมิติชีวิตอย่างผสมกลมกลืนกัน ทั้งฝ่ายจิตวิญญาณและฝ่ายโลก ทั้งด้านคุณค่าทางศาสนา ศีลธรรม สังคมวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและการเมือง

พระสงฆ์และบาทหลวงในจังหวัดหนองบัวลำภู ได้ใช้หลักศาสนาในการพัฒนาคุณภาพชีวิต 3 ด้าน คือ 1) สร้างเครือข่ายศาสนิกสัมพันธ์ 2) ส่งเสริมทางด้านจิตใจ เป็นหลักสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิต 3) รักษาวัฒนธรรมอันดี

คำสำคัญ: การเผยแผ่, พระพุทธศาสนา, คริสต์ศาสนา, พระสงฆ์, บาทหลวง

Abstract

This article aimed to study 1) to study of Buddhist propagation for Buddhist monks in Nong Bua Lamphu Province, 2) to study of Christian propagation for Priests in Nong Bua Lamphu Province, and 3) to compare of Buddhist propagation for Buddhist monks and Christian priests to develop the quality of life in Nong Bua Lamphu Province. This research is a qualitative study by studying and collecting the database from religious scriptures related to research academic papers and interview target audiences. The research results were found as follows.

Provincial Buddhist Propagation Center in Nong Bua Lamphu province has established principles for propagating of Buddhism in order to promote the propagation of Buddhism to developed missionary personnel to bring moral principles to societies and people with the quality and follow the method of propagating Buddhism by Buddhist monks and Christian missionaries in Nong Bua Lamphu Province. There are 2 main principles: 1) Stationary missions and 2) Mobile missions.

The Church strives to promote the dignity of a man who has image of God and is redeemed. By supporting on strengthening families' institutes and local communities, and also focus on the laymen to truly help each other. Living life with good values and with the flow of cultural worth that leads to the love of the Lord Jesus Christ. It must be consistent with the balanced preaching and

governance. Covering all dimensions of life harmoniously both spiritual and secular in terms of religious, moral, social, cultural, environmental, and political values.

Monks and Priests in Nong Bua Lamphu Province have used religious principles to improve the quality of life in 3 areas: 1) to generate the network of religious relation, 2) to promote psychological aspect, it is a main principle for improving the quality of life, 3) to preserve a worthy culture.

Key words: Propagation, Buddhism, Christianity, Monks, Priest

บทนำ

พระพุทธศาสนาได้เริ่มเผยแผ่เป็นครั้งแรกหลังจากที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้แล้วเสด็จไปแสดงธรรมโปรดแก่ปัญจวัคคีย์ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน และยสกุลบุตรพร้อมสหาย 54 คน ทรงให้การอุปสมบทแก่ท่านเหล่านั้นให้เป็นพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา รวมเป็น 60 รูป เมื่อออกพรรษาแล้ว พระองค์เล็งเห็นว่าสมควรที่จะส่งพระสาวกออกไปเผยแผ่คำสอนของพระองค์ จึงส่งไปพร้อมพุทธโอวาทหรือแนวทางในการเผยแผ่ไว้ว่า “ภิกษุทั้งหลาย เราพ้นแล้วจากบ่วงทั้งปวง ทั้งที่เป็นของทิพย์ ทั้งที่เป็นของมนุษย์ ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจงจาริกไป เพื่อประโยชน์สุขแก่ชนเป็นอันมาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์ อย่าไปโดยทางเดียวกันสองรูป จงแสดงธรรมมีความงามในเบื้องต้น มีความงามในท่ามกลาง และมีความงามในที่สุด จงประกาศพรหมจรรย์ พร้อมทั้งอรรถและพยัญชนะบริสุทธิ์ บริบูรณ์ครบถ้วน สัตว์ทั้งหลายมีจุลินทรีย์น้อย มีอยู่ ย่อมเสื่อมเพราะไม่ได้ฟังธรรม จักมีผู้รู้ธรรม ภิกษุทั้งหลาย แม้เราก็จะไปยังตำบลอุรุเวลาเสนานิคม เพื่อแสดงธรรม” (พระไตรปิฎกภาษาไทย, (2539), เล่ม 4 ข้อ 32 หน้า 40, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสมัยพุทธกาลนั้น ได้กระทำกันหลายรูปแบบ เช่น การแสดงธรรม การสนทนาธรรม การแนะนำสั่งสอน การปฏิบัติตนให้เป็นที่น่าเลื่อมใส และการตอบปัญหาข้อข้องใจสงสัย (พระไตรปิฎกภาษาไทย, (2539), เล่ม 4 ข้อ 20 หน้า 27, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย) เป็นต้น โดยที่พระพุทธเจ้าได้ทรงประทานหลักการและเทคนิคในการเผยแผ่ให้พระสาวกยึดถือปฏิบัติเป็นหลักในการแสดงธรรม ให้เป็นผู้มีคุณธรรม มีเหตุผลสัมพันธ์ต่อเนื่องกันไปโดยลำดับ ชี้แจงให้เข้าใจชัดเจนในแต่ละประเด็นแสดงธรรมด้วยจิตเมตตา โดยมุ่งให้เป็นประโยชน์แก่ผู้ฟัง ไม่แสดงธรรมเพราะเห็นแก่ลาภสักการะ ไม่แสดงธรรมยกตนข่มท่านและไม่เสียดสีข่มผู้อื่น (พระไตรปิฎกภาษาไทย, (2539), เล่ม 22 ข้อ 159 หน้า 293, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย) จากนั้นมา พระพุทธศาสนาก็ได้

เจริญรุ่งเรืองแพร่หลายเรื่อยมา ในสมัยของพระเจ้าอโศกมหาราช พระโมคคัลลีบุตรติสสะเถระ ครั้นทำสังคายนาครั้งที่ 3 แล้ว จึงได้ส่งพระเถระผู้มีความรู้ความสามารถเหล่านั้นไปประกาศ พระพุทธศาสนายังประเทศต่าง ๆ (พระมหาดาวสยาม วชิรปัญโญ, 2557) รวม 9 สายด้วยกัน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2552)

ในส่วนของศาสนาคริสต์นั้น การเผยแผ่คือประกาศข่าวดีของพระเจ้า (พระคัมภีร์ คาทอลิก ฉบับสมบูรณ์ (Thai Catholic Bible Complete Version) ภาคพันธสัญญาเดิมและภาคพันธสัญญาใหม่, (2014), ฉบับที่ 4 หน้า 17, คณะกรรมการคาทอลิกเพื่อคริสตธรรมแผนกพระคัมภีร์) เมื่อครั้งที่พระเยซูคริสต์ได้รวบรวมอัครสาวกได้ 12 คน และผู้มาเฝ้าชุมนุมจำนวนมาก บทเทศน์บนภูเขา เป็นจิตตารมณ์ใหม่ของพระอาณาจักรของพระเจ้า มัทธิวรบรวมพระวาจาที่พระเยซูเจ้าตรัสไว้ในโอกาสต่าง ๆ เข้าด้วยกัน เพื่อสร้างภาพรวมที่สมบูรณ์ กล่าวถึงเรื่องสำคัญ 5 เรื่อง 1) จิตตารมณ์ซึ่งบุตรแห่งพระอาณาจักรควรจะมีในการดำเนินชีวิต 2) วิธีการปฏิบัติตามกฎหมายและธรรมเนียมยิวให้สมบูรณ์ขึ้น 3) การตัดใจจากทรัพย์สินสมบัติ 4) ทำที่ต่อเพื่อนมนุษย์ 5) การเข้าในพระอาณาจักรเรียกร้องให้ตัดสินใจอย่างมั่นคงแน่วแน่ และพระองค์ยังทรงกำชับอัครสาวกถึงการออกเผยแผ่โดยใช้สันติธรรมและเมตตาธรรมว่า “ท่านทั้งหลาย จงไปสั่งสอนนานาชาติให้มาเป็นศิษย์ของเรา ทำพิธีล้างบาปให้เขา เดชะพระนามพระบิดา พระบุตร และพระจิต จงสอนเขาให้ปฏิบัติตามคำสั่งทุกข้อที่เราให้แก่ท่าน แล้วจงทราบเถิดว่า เราจะอยู่กับท่านทุกวันตลอดไปตราบจนสิ้นพิภพ” (พระคัมภีร์คาทอลิก ฉบับสมบูรณ์ (Thai Catholic Bible Complete Version) ภาคพันธสัญญาเดิมและภาคพันธสัญญาใหม่, (2014), ฉบับที่ 28 หน้า 19-20, คณะกรรมการคาทอลิกเพื่อคริสตธรรมแผนกพระคัมภีร์) และยังตรัสอีกว่า “ท่านทั้งหลายได้รับเปล่า ๆ จงให้เปล่า ๆ อย่าคิดหาทองคำ หรือเงิน หรือทองเหลืองไว้ในไหของท่าน หรือยามใช้ตามทาง หรือเสื้อสองตัว หรือรองเท้า หรือไม้เท้า” (พระคัมภีร์คาทอลิก ฉบับสมบูรณ์ (Thai Catholic Bible Complete Version) ภาคพันธสัญญาเดิมและภาคพันธสัญญาใหม่, (2014), ฉบับที่ 10 หน้า 8-10, คณะกรรมการคาทอลิกเพื่อคริสตธรรมแผนกพระคัมภีร์)

การแพร่ธรรมในพันธสัญญาเดิมได้มาบรรจบกันในองค์พระเยซูเจ้าแห่งนาซาแรธ และผลงานของพระองค์เรื่องการจำแลงพระกายของพระองค์บนภูเขาทาโบร์เน้นให้เห็นว่า พระองค์เป็นจุดศูนย์กลางรวมของการแพร่ธรรม (พระคัมภีร์คาทอลิก ฉบับสมบูรณ์ (Thai Catholic Bible Complete Version) ภาคพันธสัญญาเดิมและภาคพันธสัญญาใหม่, (2014), ฉบับที่ 9 หน้า 2-13, คณะกรรมการคาทอลิกเพื่อคริสตธรรมแผนกพระคัมภีร์) โดยในเรื่องราวจากพระวรสาร ได้เอ่ยชื่อของโมเสสและเอลียาห์พร้อมกับพระเยซูเจ้า แต่ว่าการประกาศว่าพระองค์อยู่ท่ามกลางสานุศิษย์ทั้งสามคือ เปโตรยากอบและยอห์นนั้นเป็นผู้ยิ่งใหญ่กว่าโมเสสและเอลียาห์

เสียอีก เรื่องราวนั้นประกาศว่า พระเยซูเจ้าไม่เป็นเพียงทำให้พระธรรมเก่าสำเร็จไปในพระองค์ แต่พระองค์กำลังประกาศว่า พระเป็นเจ้านั้นเกี่ยวข้องกับโลกทั้งหมด คำสัญญาต่าง ๆ ซึ่งพระองค์ทำให้สำเร็จในตัวพระองค์และผลงานต่าง ๆ นั้นสมบูรณ์ขึ้นและเป็นการเริ่มต้นของพันธสัญญาเก่าอย่างที่ว่า Hendrikus Berkhof กล่าวไว้ว่า “พระเยซูคริสต์เจ้าคือ ก้าวต่อไปที่พระเป็นเจ้าจะดำเนินไปตามทางนั้นที่พระองค์ได้เดินมาพร้อมกับชาวอิสราเอล” เมื่อเริ่มต้นออกเทศนาสั่งสอนพระเยซูเจ้าได้เสด็จมายังเมืองนาซาเร็ธ ซึ่งเป็นบ้านเกิดเมืองนอนของพระองค์ พระองค์เสด็จไปยังศาลาธรรมเพื่อนมัสการพระเป็นเจ้าในวันสัปดาห์โต พระองค์ได้อ่านพระคัมภีร์จากประกาศกอิสยาห์ บทที่ 16 จบลงและได้ม้วนพระคัมภีร์ต่อจากนั้นพระองค์ได้อ่านให้ข้อคิดที่มีความหวังแก่หลายๆ คน แต่ในเวลาเดียวกันก็กระทบจิตใจของคนที่ต้องต้านพระองค์ พระองค์ได้ตรัสว่า “ในวันนี้สิ่งที่ท่านได้ยินจากพระคัมภีร์ก็สำเร็จลง” (พระคัมภีร์คาทอลิก ฉบับสมบูรณ์ (Thai Catholic Bible Complete Version) ภาคพันธสัญญาเดิมและภาคพันธสัญญาใหม่, (2014), ฉบับที่ 4 หน้า 21, คณะกรรมการคาทอลิกเพื่อคริสตธรรมแผนกพระคัมภีร์)

จังหวัดหนองบัวลำภูนั้น เป็นจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนของประเทศไทย ตั้งอยู่ในแอ่งสกลนครและอยู่ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน เป็นหนึ่งในสามจังหวัดที่ได้รับการจัดตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2536 พร้อมกับจังหวัดอำนาจเจริญและจังหวัดสระแก้ว มีวัดอยู่ 417 แห่ง โบสถ์คริสต์ 10 แห่ง มัสยิด 2 แห่ง มีชนบทธรรมนิยมความเป็นอยู่อย่างชาวอีสานทั่ว ๆ ไป แบบเรียบง่าย ส่วนมากนับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 99.88 นับถือศาสนาคริสต์ ร้อยละ 0.09 และนับถือศาสนาอิสลาม ร้อยละ 0.03 (<http://www.nongbualamphu.go.th/NEXT/attachments/article/135/004>) อันที่จริงแล้วพระสงฆ์และบาทหลวงในเขตจังหวัดหนองบัวลำภู ส่วนหนึ่งมุ่งเผยแผ่หลักจริยธรรมทางศาสนาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลร่วมกัน บางส่วนก็ดำเนินการเผยแผ่ตามหลักการทางศาสนาของตนโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการเผยแผ่หลักธรรมทางศาสนา และพัฒนาชีวิตของศาสนิกเหมือนกัน แต่ด้วยสถานการณ์ในยุคปัจจุบันที่มีโรคระบาดรุนแรง ทำให้องค์กรทางศาสนาถูกจับตามองว่าจะเข้ามามีส่วนช่วยแก้ไขปัญหาหรืออยู่ร่วมกับปัญหาในสถานการณ์ดังกล่าวอย่างไร

จากการศึกษาเอกสารเบื้องต้นเกี่ยวกับเผยแผ่พระพุทธศาสนากับคริสต์ศาสนา จะเห็นภาพของศาสนาที่มีส่วนสำคัญในการแก้ปัญหาชีวิตของบุคคลทางด้านจิตใจ ซึ่งอาศัยผู้มีพลังอำนาจให้คนเชื่อได้อย่างจริงใจเช่นพระพุทธเจ้า พระเยซูคริสต์ ทำให้ศาสนามีการสืบต่อและพัฒนาการเรื่อยมาด้วยนักเผยแผ่แต่ละยุคแต่ละสมัยจวบจนถึงปัจจุบัน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาผลสัมฤทธิ์ของการเผยแผ่พระพุทธศาสนากับคริสต์ศาสนาในจังหวัดหนองบัวลำภู ว่ามี

รูปแบบวิธีการอย่างไร มีจุดแข็ง จุดอ่อนปัญหาอุปสรรค และโอกาสในการเผยแผ่เหมือนกันหรือต่างกันอย่างไร รวมถึงมีแนวโน้มต่อผลสัมฤทธิ์ของการเผยแผ่ตามหลักการ อุดมการณ์ และวิธีการของการเผยแผ่ศาสนาเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมต่อสังคมในปัจจุบันมากน้อยเพียงไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในจังหวัดหนองบัวลำภู
2. เพื่อศึกษารูปแบบการเผยแผ่คริสต์ศาสนาของบาทหลวงในจังหวัดหนองบัวลำภู
3. เพื่อเปรียบเทียบรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์กับการเผยแผ่คริสต์ศาสนาของบาทหลวงเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตในจังหวัดหนองบัวลำภู

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการดำเนินการ ดังนี้

1) การศึกษาในเชิงเอกสาร เช่น พระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา คัมภีร์ปกรณ์วิเสส และคัมภีร์ไบเบิลของคริสต์ศาสนา รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ เอกสารประเภทตำรา บทความวิชาการทั้งภาษาไทยและต่างประเทศ ตลอดจนจากสื่ออินเทอร์เน็ต มุ่งหาคำตอบเกี่ยวกับข้อเท็จจริงของสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบันเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์กับการเผยแผ่คริสต์ศาสนาของบาทหลวงเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตในจังหวัดหนองบัวลำภู

2) การศึกษาในภาคสนาม (Field Study) เพื่อทราบถึงการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์กับการเผยแผ่คริสต์ศาสนาของบาทหลวงเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตในจังหวัดหนองบัวลำภูในประเด็นหลักการ อุดมการณ์ และวิธีการของการเผยแผ่ศาสนาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลในสังคมปัจจุบัน โดยมีขั้นตอนการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

(1) ทำการศึกษาและคัดเลือกประชากรกลุ่มเป้าหมาย โดยการกำหนดคุณสมบัติกลุ่มผู้นำทางศาสนา ผู้นำชุมชน นักวิชาการ ข้าราชการที่ทำงานเกี่ยวข้องกับชุมชน และประชากรกลุ่มเป้าหมายที่เป็นชาวพุทธและชาวคริสต์ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดหนองบัวลำภู โดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามความสำคัญของเรื่อง คือ รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์กับรูปแบบการเผยแผ่คริสต์ศาสนาของบาทหลวงเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตในจังหวัดหนองบัวลำภู

(2) ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ประชากรกลุ่มเป้าหมาย

(3) ดำเนินการศึกษาประเด็นหลักการ อุดมการณ์ และวิธีการของการเผยแผ่ศาสนาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลในสังคมปัจจุบัน โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการศึกษาวิจัย

(4) สรุปและนำเสนอผลการศึกษาที่ได้ทั้งจากการศึกษาในเชิงเอกสารและภาคสนาม โดยนำมาวิเคราะห์ตามประเด็นที่สำคัญ คือหลักการ อุดมการณ์ และวิธีการของการเผยแผ่ศาสนาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลในสังคมปัจจุบัน ทั้งนี้ เน้นการนำผลการศึกษามาเผยแพร่ให้แก่ผู้นำทางศาสนาได้แก่คณะสงฆ์ บาทหลวง จังหวัดหนองบัวลำภู และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยเฉพาะวัฒนธรรมจังหวัดหนองบัวลำภูได้รับทราบ

(5) วิเคราะห์รูปแบบและแนวทางการในการนำหลักการเผยแผ่ศาสนามาประยุกต์ใช้ในสังคม

(6) สรุปผลการศึกษาวิจัย และข้อเสนอแนะ

3) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) มีคุณสมบัติดังนี้

1) กลุ่มผู้นำทางศาสนา ผู้นำชุมชน นักวิชาการ ข้าราชการที่ทำงานเกี่ยวข้องกับชุมชน และประชาชนกลุ่มเป้าหมายที่เป็นชาวพุทธและชาวคริสต์ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดหนองบัวลำภู จำนวน 40 รูป/คน

2) เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษามีการจัดสัมภาษณ์กลุ่มย่อย และการลงพื้นที่สัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย โดยมีกระบวนการดังนี้

2.1) ผู้วิจัยและอาจารย์ที่ปรึกษาร่วมออกแบบสัมภาษณ์และกิจกรรมที่สอดคล้องกับงานวิจัย

2.2) ส่งแบบสัมภาษณ์ให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรง แล้วนำมาแก้ไข

2.3) นำแบบสัมภาษณ์ที่แก้ไขแล้ว ลงพื้นที่สัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย

2.4) จัดกิจกรรมเสวนากลุ่มย่อยระหว่างคณะสงฆ์ คณะบาทหลวง วัฒนธรรมจังหวัด ข้าราชการ ประชาชนชาวอำเภอโนนสัง ในพื้นที่อำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู

4) การเก็บรวบรวมข้อมูล นำข้อมูลที่ได้ทั้งจากเอกสารและการลงพื้นที่วิจัย แยกประเด็นคำถาม คำตอบให้เป็นหมวดหมู่

5) การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่ได้มาแปรผล เขียนรายงานการวิจัย

6) การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย

ผลการศึกษา

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า การเผยแผ่นั้นเป็นการเปิดเผยพระสัทธรรมให้ปรากฏแก่ชาวโลก เป็นการชี้แนะแนวทางปฏิบัติเพื่อเข้าถึงความหลุดพ้น เป็นการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์โดยไม่เลือกชั้นวรรณะ เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักธรรมในพระพุทธศาสนา เป็นการรักษาและสืบต่ออายุพระพุทธศาสนา ดังพุทธพจน์ที่ตรัสแก่พระอรหันตสาวกในการประกาศพระศาสนาว่า “ภิกษุทั้งหลาย เราพ้นแล้วจากบ่วงทั้งปวง ทั้งที่เป็นของทิพย์ ทั้งที่เป็นของมนุษย์ ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจงจาริกไป เพื่อประโยชน์สุขแก่ชนจำนวนมาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์ อย่าไปโดยทางเดียวกันสองรูป จงแสดงธรรมมีความงามในเบื้องต้น มีความงามในท่ามกลาง มีความงามในที่สุด จงประกาศพรหมจรรย์ พร้อมทั้งอรรถและพยัญชนะบริสุทธิ์บริบูรณ์ครบถ้วน สัตว์ทั้งหลายที่มีธุลีน้อย มีอยู่ ย่อมเสื่อมเพราะไม่ได้ฟังธรรม จะมีผู้รู้ธรรม” (พระไตรปิฎกภาษาไทย, (2539), เล่ม 4 ข้อ 32 หน้า 40, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

ต่อจากนั้น พระพุทธเจ้าทรงแสดงหลักการสำคัญ ซึ่งเกื้อกูลต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอีกครั้งหนึ่ง ในวันมาฆบูชา โดยทรงแสดง “โอวาทปาติโมกข์” คือ หลักคำสอนสำคัญของพระพุทธศาสนาหรือคำสอนอันเป็นหัวใจของพระพุทธศาสนา สามารถแบ่งออกเป็น 3 ประการ คือ หลักการ อุดมการณ์ และ วิธีการ

1. หลักการ 3 หลักการของการเผยแผ่ที่สำคัญ 3 ประการ คือ การไม่ทำบาปทั้งปวง การทำกุศลให้ถึงพร้อม การทำจิตของตนให้ผ่องแผ้ว (พระไตรปิฎกภาษาไทย, (2539), เล่ม 10 ข้อ 90 หน้า 50, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย) พระพุทธพจน์นี้กล่าวถึงหลักการอันเป็นหัวใจสำคัญเพื่อเข้าถึงจุดหมายของพระพุทธศาสนาแก่พุทธบริษัททั้งปวง

2. อุดมการณ์ 4 ประการ ได้แก่ ความอดทน นิพพาน ไม่ทำร้ายผู้อื่น ไม่ผู้เบียดเบียนผู้อื่น (พระไตรปิฎกภาษาไทย, (2539), เล่ม 10 ข้อ 90 หน้า 50-51, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย) การเผยแผ่อย่างมีอุดมการณ์ ถือเป็นหัวใจสำคัญที่พระสาวกจะต้องปฏิบัติตาม

3. วิธีการ 6 ได้แก่ การไม่กล่าวร้ายผู้อื่น การไม่เบียดเบียนผู้อื่น ความสำรวมในปาติโมกข์ ความเป็นผู้รู้จักประมาณในอาหาร การอยู่ในเสนาสนะที่สงัด การประกอบความเพียรในอธิจิต (พระไตรปิฎกภาษาไทย, (2539), เล่ม 10 ข้อ 90 หน้า 51, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย) ในการที่จะทำให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้นต้องฝึกอบรมตนแบบต่อเนื่องให้เกิดมรรคสามัคคี พัฒนากาย วาจา ใจ ให้พูดดี ทำดี คิดดี ไม่ตกอยู่ในอำนาจแห่งกิเลส คือ โลภะ โทสะ โมหะ เป็นต้น (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2531)

จากการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย สังคมโลก คณะสงฆ์โดยมหาเถรสมาคม จึงได้ออกระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พ.ศ. 2550 เพื่อให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนามียุทธศาสตร์สอดคล้องกับสภาพสังคมปัจจุบัน โดยกำหนดให้มีการจัดตั้งศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติและศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัดทุกจังหวัด รวมทั้งการก่อตั้งศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัดหนองบัวลำภูโดยมีคณะกรรมการฯ ทั้งระดับชาติและระดับจังหวัด เพื่อทำหน้าที่กำหนดนโยบาย/แผนงาน ส่งเสริมกำกับดูแลงานด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้มีประสิทธิภาพ โดยให้มีคณะกรรมการ ฯ ทั้งที่เป็นพระภิกษุและคฤหัสถ์

ศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัดหนองบัวลำภู ได้ถูกกำหนดขึ้นตามระเบียบมหาเถรสมาคม พ.ศ. 2501 (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2551) ว่าด้วยการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เมื่อปี พ.ศ. 2552 ให้มีคณะกรรมการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัด ลงนามแต่งตั้งโดยสมเด็จพระพุทธมาจารย์ประธานคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช ประธานกรรมการมหาเถรสมาคม พระสงฆ์ที่เผยแผ่ในจังหวัดหนองบัวลำภู ได้เสนอรูปแบบของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไว้ในลักษณะของการพัฒนาบุคลากรเชิงปัจเจกและสังคม ดังนี้

1) บทบาทของพระสงฆ์ต่อการเผยแผ่เชิงปัจเจก พระสงฆ์ที่ใช้การเผยแผ่ไปถึงปัจเจกบุคคลนั้นจะต้องมีการเข้าใจการเผยแผ่ว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการดำเนินชีวิต คือ

ก. การเผยแผ่เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต เป็นการเสนอให้เห็นถึงลักษณะพิเศษของพระพุทธศาสนาคือให้ผลแก่ผู้ปฏิบัติโดยไม่จำกัดกาลเวลา ไม่ขึ้นกับกาลเวลา ให้ผลทุกเมื่อลงมือปฏิบัติ ความจริง ความแท้ของพระธรรมไม่กำหนดอายุกาลเวลา แต่ความจริงแท้ขึ้นอยู่กับผู้ลงปฏิบัติจึงจะเห็นผล หลักสำคัญของการพัฒนาตนคือปริยัติ ศึกษาให้รู้ชัดและรู้จริง ปฏิบัติจึงจะถูกต้องตรงตามองค์ความรู้ และปฏิเวธคือกระทำได้อย่างรู้จริงรู้ชัดและถูกต้อง ซึ่งสรุปโดยง่ายคือหลักการ วิธีการ อุดมการณ์ในโอวาทปาติโมกข์ แต่สิ่งสำคัญคือ พุทธบริษัท อย่างอุบาสก อุบาสิกา การรู้ชัดแตกฉานลงมือปฏิบัติได้ถูกต้องแต่การจะรู้ชัดเจนถูกต้องในฝ่ายฆราวาสนั้นจะต้องได้รับการถ่ายทอดเผยแผ่จากฝ่ายบรรพชิตเพราะฝ่ายฆราวาสใช้เวลาในชีวิตส่วนใหญ่นั้นไปกับการดำเนินการหาเลี้ยงชีพและยังมีส่วนช่วยส่งเสริมพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งของตนเองและสังคมได้ดีขึ้นทั้งหลักการพื้นฐานของการอยู่ร่วมในสังคมและคุณธรรมทางศาสนา

ข. การเผยแผ่เพื่อเป็นที่พึ่งทางจิตใจ ในตัวของมนุษย์ทุกคนต้องมีที่พึ่งทางจิตใจ องค์ประกอบของศาสนาพุทธมีหลักสำคัญ คือ รัตนะ 3 คือ พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ ส่วน ศาสนิกนั้้นจัดอยู่ในพุทธบริษัท 4 ในพุทธบริษัท 4 นี้ก็มีหน้าที่ประจำของตนเอง เช่น ภิกษุ-สามเณร ก็มีหน้าที่ศึกษาและเผยแผ่ การเผยแผ่ธรรมและวินัยให้แก่บุคคลทั่วไป

2) บทบาทของพระสงฆ์ต่อการเผยแผ่ทางสังคม พระสงฆ์ที่ใช้การเผยแผ่ไปสู่สังคมนั้นจะต้องมีการเข้าใจการเผยแผ่ว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการความต้องการทางสังคม คือ

ก. สร้างสังคมให้สงบสุข โดยการเสริมสร้างหลักการ คือ การสร้างคนดีแก่สังคม ถ้าสังคมมีคนดี คือ คนที่คุณธรรมจะส่งเสริมให้สังคมสงบสุข เพราะการอยู่ร่วมกันในสังคมนั้นย่อมมีคนที่มีชุดความเชื่อแตกต่างกันแต่หลักการที่จะสร้างคนดีแก่สังคม อย่างการคืนคนดีสู่ชุมชนภายใต้โครงการนำคุกเข้าวัดซึ่งเริ่มโครงการโดยนำเรือนจำมาอยู่ในวัดเป็นโครงการเพื่อคืนคนดีสู่สังคมเป็นโครงการตัวอย่างของวัดพัชรกิตติยาภิอาราม

ข. การสร้างเครือข่าย ความสำคัญของวัด ส่วนราชการ และชุมชนหรือบ้านคือพื้นที่ของการประสานงานเจรจาเพื่อจุดร่วม สงวนข้อแตกต่างเพื่อให้เข้าใจและอยู่ร่วมกัน ดังนั้นการพัฒนาจาก “บวร” ไปสู่ “วรบ” ก็เพื่อส่งเสริมการเผยแผ่ เสริมสร้างการพัฒนาชุมชนสร้างการอยู่ร่วมกันระหว่างชุมชนให้ยั่งยืน

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า การเผยแผ่คริสต์ศาสนาในยุคเริ่มแรกนั้นเกิดแต่ความเชื่อในพระเจ้า จึงได้ออกเผยแผ่จากกลุ่มชนเล็กโดยมิชชันนารี โดยอ้างถึงความเชื่อที่มีต่อพระเจ้านั้น ในหนังสือพระคัมภีร์พันธสัญญาเดิม (คุณพ่อชวลิต กิจเจริญ, ม.ป.ป.) ได้เปิดเผยถึงแผนการที่พระเป็นเจ้าต้องการช่วยมนุษย์ให้รอดโดยเริ่มตั้งแต่ในหนังสือปฐมกาลบทที่ 11 ได้ชี้ให้เห็นว่าพระเป็นเจ้าได้สร้างมนุษย์มาและพระองค์ได้ดูแลมนุษย์ทุกชาติทุกภาษานอกจากนั้นแล้วในหนังสือวิวรณ์เป็นพระเป็นเจ้าได้เผยแสดงองค์ว่า พระองค์เป็นทั้งอัลฟาและโอเมก้า นั่นคือ พระองค์เป็นจุดเริ่มต้นและจุดสุดท้ายของการสร้างมนุษย์พระองค์จะไม่หยุดการทำงานของพระองค์จนกว่า ทุกชาติทุกภาษาและฝูงชนจำนวนมากมายจะได้มารวมกันรอบ ๆ พระองค์ (พระคัมภีร์คาทอลิก ฉบับสมบูรณ์ (Thai Catholic Bible Complete Version) ภาคพันธสัญญาเดิมและภาคพันธสัญญาใหม่, (2014), ฉบับที่ 5 หน้า 9-10, คณะกรรมการคาทอลิกเพื่อคริสตธรรมแผนกพระคัมภีร์) และในแผนการช่วยมนุษย์ให้รอดนี้พระองค์ได้ทรงเรียก อับราฮัมให้ออกจากบ้านเกิดเมืองนอนของตนไปยังดินแดนที่พระองค์จะชี้ให้ และจากอับราฮัมนี้เอง พระเป็นเจ้าจะทรงสร้างชาวอิสราเอลขึ้น กล่าวคือ ลูกหลานของอับราฮัม จะถูกแยกแยะจากนานาชาติ (พระคัมภีร์คาทอลิก ฉบับสมบูรณ์ (Thai Catholic Bible Complete Version) ภาคพันธสัญญาเดิมและภาคพันธสัญญาใหม่, (2014), ฉบับที่ 19 หน้า 3, คณะกรรมการคาทอลิกเพื่อคริสตธรรมแผนกพระคัมภีร์) แต่ว่าโดยชนชาติคืออิสราเอลนี้เองพระองค์รวบรวมชนชาติต่าง ๆ เข้าด้วยกันและเมื่อไรก็ตามที่อิสราเอลหลงไปว่าตัวเองถูกเลือกสรรมาเพื่อชนชาติทั้งหลายแล้วพระเป็นเจ้าจะใช้ประกาศก (prophet) ให้มาเตือนพวกเขาให้สำนึกถึงจุดประสงค์ของพระเป็นเจ้าที่พระองค์คือเป็นพระเจ้าของนานาชาติด้วย ในประเทศไทยคริสตศาสนาเผย

แผ่ในหลายรูปแบบ เช่นการเข้าหาผู้นำประเทศ การจัดสรรที่ดิน การจัดตั้งสถาบันทางการศึกษาและโรงพยาบาล การใช้ภาษาและการปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรม การใช้สื่อสารมวลชน และการตั้งกิจกรรมสงเคราะห์ต่าง ๆ เป็นต้น (เดือน คำดี, 2529)

การเผยแผ่ศาสนาในภาคอีสานของบาทหลวง แบ่งได้เป็น 2 ช่วงคือช่วง พ.ศ.2424-2442 และช่วง พ.ศ. 2442 - 2496 ในช่วง พ.ศ. 2424-2442 คริสต์ศาสนาได้รับความสนใจมากจากกลุ่มทาส กลุ่มภรรยาน้อยของกรรมการเมือง กลุ่มชาวนวน กลุ่มข้า ผู้เทิง เป็นต้น (พรรณี พลไชยา, 2536) ช่วง พ.ศ. 2442-2496 การเผยแผ่ศาสนาต้องประสบปัญหาเนื่องจากขาดแคลนบุคลากร ทำให้จำนวนคาทอลิกลดลง ทั้งนี้เพราะเกิดสงครามโลกครั้งที่ 1 ในปี พ.ศ. 2457 บาทหลวง ได้เดินทางกลับประเทศฝรั่งเศส เพื่อปฏิบัติหน้าที่ในการเป็นทหารดังปรากฏในเอกสารว่า “ในต้นปี พ.ศ. 2457 สงครามระหว่างฝรั่งเศสกับเยอรมันได้ก่อตัวขึ้น คณะบาทหลวงถูกเกณฑ์เข้าประจำกองทัพนับตามเหตุการณ์ ฉะนั้นจึงมีหมู่บ้านคริสต์หลายแห่งถูกรวมเข้าด้วยกัน เหตุการณ์นี้ยังคงเป็นไปเป็นเวลาหลายสิบปี (พระสังฆราชเกลา ดิอูส บาเย, 2527) อย่างไรก็ตามในช่วง พ.ศ. 2442-2496 มีคริสตชนในอีสานทั้งหมด 22,531 คน อยู่ในเขตสกลนครและนครพนม 12,471 คน กระจายอยู่ตามจังหวัดต่างๆ 9,060 คน แสดงว่ามีคริสตชนเพิ่มขึ้น 11,528 คน ชุมชนคาทอลิกเพิ่มขึ้น 46 หมู่บ้าน ซึ่งนับว่าการขยายงานของบาทหลวง ครอบคลุมอีสานทั้งหมด ในปี พ.ศ. 2496 (พรรณี พลไชยา, 2536)

กลุ่มคริสเตียนหนองบัวลำภูได้รับการสถาปนาเป็น “คริสตจักรหนองบัวลำภู” เมื่อวันที่ 15 มิถุนายน 1997 (พ.ศ. 2540) สังกัดคริสตจักรภาค 7 แห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย คริสตจักรหนองบัวลำภู ได้รับการดูแลจากคริสตจักรซีโอน และคริสตจักรคลองเตย ในการช่วยเหลือเป็นพี่เลี้ยงในงานพันธกิจต่างๆ เช่น พันธกิจด้านการพัฒนาเด็ก และการประกาศข่าวประเสริฐผ่านทางสถานรับเลี้ยงเด็ก “หนองบัวลำภูคริสเตียน” และ “โรงเรียนอนุบาลหนองบัวลำภูคริสเตียน” (ซิสเตอร์ไพรวัลย์ มารีย์มงคล, วัดอัครเทวดามีคาแอล หนองบัวลำภู, สัมภาษณ์, 3 กุมภาพันธ์ 2565) เพื่อให้การเผยแผ่คริสต์ศาสนาสามารถดำเนินการได้บรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ โดยกำหนดแนวคิดและหลักการคือ คุณลักษณะ 4 ประการของคริสตจักร คือ การเป็นประชากรของพระเจ้า พระกายของพระคริสต์ พระวิหารของพระวิญญาณบริสุทธิ์ และครอบครัวของพระเจ้า กล่าวคือ สมาชิกคริสตจักรในจังหวัดหนองบัวลำภูให้พระเยซูคริสต์เป็นสรณะในชีวิต และดำเนินชีวิตโดยพึ่งพาในพระองค์ มีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับพระเจ้า ผ่านการนมัสการ การอธิษฐาน และการอ่านพระคัมภีร์ ในเวลาเดียวกันสมาชิกคริสตจักรมีความสนิทสนมกันพอสมควร มีการดูแลเอาใจใส่ซึ่งกันและกัน ช่วยเหลือกันและกันในการดำเนินชีวิตและการทำพันธกิจในคริสตจักร คริสตจักรได้ดำเนินพันธกิจหลักของคริสตจักรอย่างครบถ้วนทั้ง 5 พันธกิจ คือ (1) พันธกิจการประกาศพระกิตติคุณ (2) พันธกิจการ

สร้างสาวก (3) พันธกิจการสามัคคีธรรม (4) พันธกิจการนมัสการ และ (5) พันธกิจการรับใช้ผู้คนในสังคม การตอบแบบสอบถามและการสนทนากลุ่มของประชากรกลุ่มเป้าหมายชี้ให้เห็นว่า พันธกิจของคริสตจักรที่ประสบความสำเร็จ คือ พันธกิจการนมัสการ พันธกิจการสร้างสาวก และพันธกิจการรับใช้ผู้คนในสังคม

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า จากการศึกษาเปรียบเทียบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์กับการเผยแผ่คริสต์ศาสนาของบาทหลวงในจังหวัดหนองบัวลำภูสรุปได้ดังนี้

1. เปรียบเทียบหลักการการเผยแผ่

หลักการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์	หลักการการเผยแผ่คริสต์ศาสนาของบาทหลวง
มีเป้าหมายประสงค์ 1) เพื่อให้บุคลากรผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาได้รับการอุปถัมภ์ และส่งเสริมด้านการเผยแผ่อย่างมีคุณภาพ 2) เพื่อให้บุคลากรผู้เผยแผ่ได้รับการพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยวิธีการที่หลากหลาย 3) เพื่อให้ประชาชนใช้หลักพุทธธรรมเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมและพัฒนาคุณภาพชีวิตนำไปสู่สังคมที่สงบสุข	คริสตจักรได้ดำเนินพันธกิจหลักของคริสตจักรอย่างครบถ้วนทั้ง 5 พันธกิจ คือ 1) พันธกิจการประกาศพระกิตติคุณ 2) พันธกิจการสร้างสาวก 3) พันธกิจการสามัคคีธรรม 4) พันธกิจการนมัสการ 5) พันธกิจการรับใช้ผู้คนในสังคม

จากตารางข้างต้น พบว่า พระสงฆ์มีเป้าหมายประสงค์ 1) เพื่อให้บุคลากรผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาได้รับการอุปถัมภ์ และส่งเสริมด้านการเผยแผ่อย่างมีคุณภาพ 2) เพื่อให้บุคลากรผู้เผยแผ่ได้รับการพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยวิธีการที่หลากหลาย 3) เพื่อให้ประชาชนใช้หลักพุทธธรรมเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมและพัฒนาคุณภาพชีวิตนำไปสู่สังคมที่สงบสุข ส่วนบาทหลวงได้ดำเนินพันธกิจหลักของคริสตจักรอย่างครบถ้วนทั้ง 5 พันธกิจ คือ 1) พันธกิจการประกาศพระกิตติคุณ 2) พันธกิจการสร้างสาวก 3) พันธกิจการสามัคคีธรรม 4) พันธกิจการนมัสการ 5) พันธกิจการรับใช้ผู้คนในสังคม จะเห็นได้ว่า หลักการเผยแผ่ศาสนาของพระสงฆ์กับบาทหลวงในจังหวัดหนองบัวลำภูมีนัยที่เหมือนกันคือการพัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพเพื่อการเผยแผ่คำสอนทางศาสนาให้ขยาย

ออกไปสู่ประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม ส่วนนัยที่ต่างกัน คือหลักธรรมที่นำไปเผยแผ่นั้นเป็นสิ่งแวดล้อมเฉพาะตน

2. เปรียบเทียบอุดมการณ์การเผยแผ่

อุดมการณ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์	อุดมการณ์การเผยแผ่คริสต์ศาสนาของบาทหลวง
ศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัดหนองบัวลำภู ได้กำหนดอุดมการณ์ในการเผยแผ่ของศูนย์ไว้ เรียกว่า อุดมการณ์ 4 คือ พรหมวิหาร 4 - เมตตา ประรณจะให้เป็นสุข - กรุณา สงสารช่วยเหลือให้พ้นทุกข์ - มุทิตา พลอยยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี - อุเบกขา การวางเฉย ไม่ดีใจ หรือเสียใจ เมื่อต้องวิบัติ พลาดพราก เจ็บไข้	อุดมการณ์ของคริสต์ศาสนา คือ อาณาจักรของพระเจ้า (Kingdom of God) หมายถึง อาณาจักรของพระเป็นเจ้าที่ตั้งอยู่ในจิตใจของมนุษย์ หาได้หมายถึงอาณาจักรที่เป็นแผ่นดินในโลกนี้ไม่ โดยอาณาจักรของพระเจ้านี้มีความหมาย 2 ประการ คือ 1) อาณาจักรของพระเจ้าในโลกนี้ หมายถึง อาณาจักรของพระเจ้าที่มนุษย์สามารถเข้าถึงได้ในชีวิตนี้ 2) อาณาจักรของพระเจ้าในโลกหน้า หมายถึง การเข้าถึงชีวิตนิรันดร์หลังจากตายแล้ว

จากตารางข้างต้น พบว่า พระสงฆ์ในจังหวัดหนองบัวลำภู ดำเนินการโดยศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัดหนองบัวลำภู ได้กำหนดอุดมการณ์ในการเผยแผ่ของศูนย์ไว้ เรียกว่า อุดมการณ์ 4 คือ พรหมวิหาร 4 ได้แก่ เมตตา ประรณจะให้เป็นสุข กรุณา สงสารช่วยเหลือให้พ้นทุกข์ มุทิตา พลอยยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี อุเบกขา การวางเฉย ไม่ดีใจ หรือเสียใจ เมื่อต้องวิบัติ พลาดพราก เจ็บไข้ ส่วนอุดมการณ์การเผยแผ่คริสต์ศาสนาของบาทหลวง คือ อาณาจักรของพระเจ้า (Kingdom of God) หมายถึง อาณาจักรของพระเป็นเจ้าที่ตั้งอยู่ในจิตใจของมนุษย์ หาได้หมายถึงอาณาจักรที่เป็นแผ่นดินในโลกนี้ไม่ โดยอาณาจักรของพระเจ้านี้มีความหมาย 2 ประการ คือ 1) อาณาจักรของพระเจ้าในโลกนี้ หมายถึง อาณาจักรของพระเจ้าที่มนุษย์สามารถเข้าถึงได้ในชีวิตนี้ 2) อาณาจักรของพระเจ้าในโลกหน้า หมายถึง การเข้าถึงชีวิตนิรันดร์หลังจากตายแล้ว จะเห็นได้ว่า อุดมการณ์การเผยแผ่ศาสนาของพระสงฆ์กับบาทหลวงในจังหวัดหนองบัวลำภูนั้น นัยที่เหมือนกันคือการมีเป้าหมายเพื่อให้คนที่ศรัทธามีหลักยึดมั่น ส่วนที่แตกต่างกัน คือทางพระพุทธศาสนาเองเน้นไปที่หลักอุดมการณ์ 4 คือพรหมวิหาร เป็นหลักแห่งความเมตตาต่อสรรพสัตว์ทุกถ้วนหน้า ส่วนศาสนาคริสต์เน้นหลักพระเมตตาของพระเจ้าที่

มอบอาณาจักรหรือคริสตจักรให้แก่ผู้ศรัทธาที่ปรากฏทั้งอาณาจักรในโลกนี้คือความสุข และอาณาจักรหลังจากสิ้นชีพไปแล้ว คือความสุขในแดนดินของพระเจ้า

3. เปรียบเทียบวิธีการการเผยแผ่

วิธีการการเผยแผ่พระพุทธรศาสนาของพระสงฆ์	วิธีการการเผยแผ่คริสต์ศาสนาของบาทหลวง
วิธีการการเผยแผ่ที่ประสบความสำเร็จ คือ 1) เผยแผ่ประจำที่ เช่นที่วัด สถานีวิทย์ 2) เผยแผ่เคลื่อนที่ตามหมู่บ้าน โรงเรียน ตลอดถึงการทำการกิจกรรมสังคมสงเคราะห์ต่าง ๆ เช่น ในสถานการณ์โควิด	วิธีการเผยแผ่ของคริสต์ศาสนา ได้แก่ 1) การเข้าสู่พระอาณาจักร 2) สอนให้เดินในทางของพระเจ้า 3) สอนเรื่องผู้เผยพระวจนะเท็จและคำสอนเทียมเท็จ 4) สอนการสร้างชีวิตบนรากฐานที่ถูกต้อง

จากตารางข้างต้น พบว่า พระสงฆ์ดำเนินตามกรอบการเผยแผ่ 3 ประการ คือ หลักการ อุดมการณ์ และวิธีการ ซึ่งมีหลักการเพื่อเผยแผ่พระพุทธรศาสนาเพื่อพัฒนาจิตใจของ คนให้มีความสุข โดยอาศัยหลักแห่งพรหมวิหารเป็นเครื่องมือช่วยให้การปฏิบัติตามวิธีการการเผยแผ่ทั้ง 2 ประการประสบความสำเร็จ คือ 1) เผยแผ่ประจำที่ เช่นที่วัด สถานีวิทย์ และ 2) เผยแผ่เคลื่อนที่ตามหมู่บ้าน โรงเรียน ตลอดถึงการทำการกิจกรรมสังคมสงเคราะห์ต่าง ๆ เช่น ในสถานการณ์โควิด ส่วนบาทหลวง จะใช้วิธีการเผยแผ่ศาสนาควบคู่กับการให้ความช่วยเหลือแก่ชาวบ้าน ได้แก่ การให้ความช่วยเหลือด้านการศึกษา ด้านการประกอบอาชีพและด้านการ อนามัย โดยมีการช่วยเหลือที่เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของชาวบ้านในชุมชนที่อยู่ห่างไกล การตั้งธนาคารข้าว การให้เงินกู้ในการประกอบอาชีพ โดยจะให้ความช่วยเหลือแก่ชาวบ้านทุก ครอบครัวที่ประสบความเดือดร้อน จะเห็นได้ว่า วิธีการเผยแผ่พระพุทธรศาสนาของพระสงฆ์กับ บาทหลวงในจังหวัดหนองบัวลำภู ประเด็นที่เหมือนกันคือการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนทาง ศาสนาเพื่อให้ทุกคนเห็นจริง และยอมรับศาสนาของตนได้ ส่วนนัยที่ต่างกัน พระพุทธรศาสนา เน้นรูปแบบในการเผยแผ่ศาสนา ส่วนศาสนาคริสต์เน้นวิธีเผยแผ่หลักคำสอนเพื่อการดำรงชีวิต

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า การเผยแผ่นั้นเป็นการเปิดเผยพระสัทธรรม ให้ปรากฏแก่ชาวโลก เป็นการชี้แนะแนวทางปฏิบัติเพื่อเข้าถึงความหลุดพ้น เป็นการช่วยเหลือ เพื่อมนุษย์โดยไม่เลือกชั้นวรรณะ เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักธรรมในพระพุทธรศาสนา เป็นการรักษาและสืบต่ออายุพระพุทธรศาสนา จากอดีตถึงปัจจุบันนี้การเผยแผ่ได้พัฒนา

รูปแบบการเผยแผ่ให้ทันกับยุคสมัยจากยุควิธีมุขปาฐะ ต่อมาใช้วิธีจารีกลงบนผนังถ้ำ จารีกลงใบลาน พิมพ์เป็นหนังสือ เผยแพร่ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงและทางสถานีโทรทัศน์ และปัจจุบันก็มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ โดยเฉพาะอินเทอร์เน็ตผ่านทางเว็บไซต์ เพื่อให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาสามารถดำเนินการได้บรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ ศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัดหนองบัวลำภู ได้กำหนดหลักการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพื่อที่จะส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พัฒนาบุคลากรผู้เผยแผ่เพื่อนำหลักธรรมสู่สังคมและประชาชนอย่างมีคุณภาพ โดยยึดอุดมการณ์ของการเผยแผ่ 4 ประการ คือ การปฏิบัติตามหลักของพรหมวิหาร 4 และปฏิบัติตามวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 2 หลักใหญ่ ๆ คือ 1) เผยแผ่ประจำที่ เช่นที่วัด สถานีวิทย์ และ 2) เผยแผ่เคลื่อนที่ตามหมู่บ้าน โรงเรียน ตลอดจนการทำกิจกรรมสังคมสงเคราะห์ต่าง ๆ เช่น ในสถานการณ์โควิด 19 ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของพระวิฑูรย์ ฐานเมธี (บุญพร้อม) (2553) ที่ว่าปัญหาเกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดหนองบัวลำภู มาจากสาเหตุที่มีพระภิกษุสามเณรเป็นจำนวนมาก จึงทำให้ผู้ปกครองดูแลไม่ทั่วถึง ผู้ปกครองไม่ทราบปัญหาที่แท้จริงของผู้ได้บังคับบัญชา การศึกษาในประโยคบาลีชั้นสูง ๆ ยังมีน้อย ขาดครู-อาจารย์ที่ทำการสอนนักเรียนและบาลีในชั้นสูง ยังขาดบุคลากรที่มีคุณภาพ โดยเฉพาะด้านพระภิกษุสามเณร ผู้มีความรู้ควบคู่ไปกับการปฏิบัติด้านกรรมฐาน การสนับสนุนในเรื่องทุนการศึกษาสำหรับนักเรียนที่มีการศึกษาในระดับสูงค่อนข้างน้อย มีการจัดอบรมและเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้แก่พระภิกษุสามเณร และบุคคลทั่วไปยังค่อนข้างน้อย ประชาชนไม่ค่อยมีโอกาสดำรงธรรมมากนัก นอกจากตามเทศกาลต่าง ๆ การจัดสรรที่อยู่อาศัยของพระภิกษุสามเณรของแต่ละวัด ยังไม่ค่อยดีเท่าที่ควร รูปแบบการก่อสร้างของแต่ละวัดมีความแตกต่างกันมาก บางวัดมีสิ่งก่อสร้างเกินความจำเป็น การสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนรอบ ๆ วัดยังมีน้อย และการจัดกิจกรรมที่เป็นส่วนรวมบางอย่างไม่ควรจัดภายในวัด

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า การเผยแผ่คริสต์ศาสนาเป็นการประกาศแผนการของพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของที่จะช่วยเหลือมนุษย์ให้รอดจากภัยต่าง ๆ ซึ่งภารกิจการแพร่ธรรมและการประกาศพระวรสารนั้น มีพระบิดาเจ้าองค์ความรักเป็นองค์อุปถัมภ์ เป็นประกาศแผนการของพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของที่จะช่วยเหลือมนุษย์ให้รอดจากภัยต่าง ๆ การดำเนินชีวิตของพระศาสนาจักร จะต้องสอดคล้องสัมพันธ์กับการแพร่ธรรมและการอภิบาลอย่างมีดุลยภาพครอบคลุมทุกมิติชีวิตอย่างผสมกลมกลืนกัน ทั้งฝ่ายจิตวิญญาณและฝ่ายโลกทั้งด้านคุณค่าทางศาสนา ศีลธรรม สังคมวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม การเมือง สิทธิมนุษยชนและสัมพันธ์กับคนทุกกลุ่ม ทุกศาสนา และทุกเพศทุกวัย โดยให้ความสำคัญต่อคนยากไร้ ทั้งนี้โดยเน้นบทบาทฆราวาสเป็นพิเศษ พระศาสนาจักรในประเทศ จะเร่งส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของทุกอย่างแท้จริง ด้วยความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันระหว่างพระสังฆราช พระสังฆ นิกบวช และ

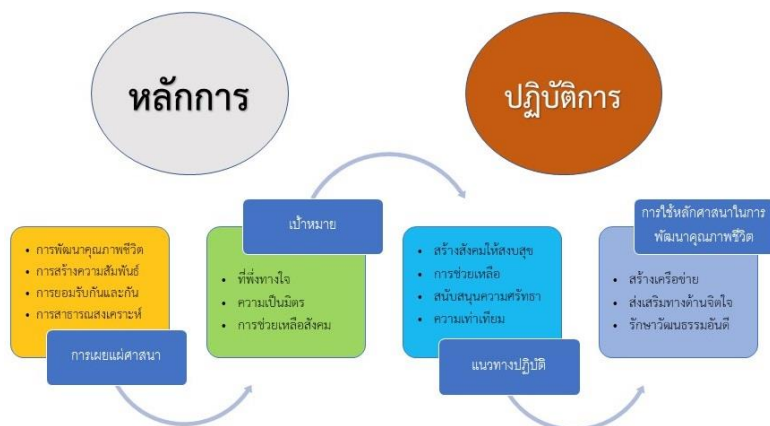
ฆราวาสอีกทั้งจะร่วมมือกับพี่น้องนิกายศาสนาและความเชื่ออื่น รวมทั้งผู้มีน้ำใจอันดีงามบนพื้นฐานของการให้เกียรติซึ่งกันและกัน ด้วยความจริงใจ และด้วยความเสมอภาค โดยอาศัยการเสวนาด้วยชีวิตกับทุกฝ่าย สอดคล้องกับงานวิจัยของชนกร ปรีชา (2561) ว่า เหตุผลที่คนนับถือคริสต์ศาสนาด้วยเหตุ 7 ประการ คือ 1) ความรู้สึกขัดแย้งเชิงปรัชญากับศาสนาเดิม 2) ความยึดหยุ่นในศาสนพิธี 3) ศาสนาคริสต์ช่วยแก้ไขปัญหาชีวิต 4) การปฏิบัติตนของผู้นำศาสนาและศาสนิกชน 5) ความรู้สึกไม่เท่าเทียมในศาสนาเดิม 6) พฤติกรรมส่วนตัวได้รับการปรับเปลี่ยนให้ดีขึ้น 7) ศาสนาคริสต์เป็นสัญลักษณ์ของความทันสมัย โดยมีกระบวนการเปลี่ยนศาสนาทั้งหมด 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการปฏิสัมพันธ์กับคริสตชน ขั้นปฏิสัมพันธ์กับคริสตชน ขั้นเปลี่ยนตัวตนสู่การเป็นคริสตชน และขั้นเปลี่ยนศาสนาสู่การเป็นคริสตชนโดยสมบูรณ์

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า 1. หลักการเผยแผ่ หลักการเผยแผ่ศาสนาของพระสงฆ์กับบาทหลวงในจังหวัดหนองบัวลำภูมีนัยที่เหมือนกันคือการพัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพเพื่อการเผยแผ่คำสอนทางศาสนาให้ขยายออกไปสู่ประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม ส่วนนัยที่ต่างกัน คือหลักธรรมที่นำไปเผยแผ่นั้นเป็นสิ่งเฉพาะตน 2. อุดมการณ์การเผยแผ่ อุดมการณ์การเผยแผ่ศาสนาของพระสงฆ์กับบาทหลวงในจังหวัดหนองบัวลำภูมีนัยที่เหมือนกันคือการมีเป้าหมายเพื่อให้คนที่ศรัทธามีหลักยึดมั่น ส่วนที่แตกต่างกัน คือทางพระพุทธศาสนาเองเน้นไปที่หลักอุดมการณ์ 4 คือพรหมวิหาร เป็นหลักแห่งความเมตตาต่อสรรพสัตว์ทุกถ้วนหน้า ส่วนศาสนาคริสต์เน้นหลักพระเมตตาของพระเจ้าที่มอบอาณาจักรหรือคริสต์จักรให้แก่ผู้ศรัทธาที่ปรากฏทั้งอาณาจักรในโลกนี้คือความสุข และอาณาจักรหลังจากสิ้นชีพไปแล้ว คือความสุขในแดนดินของพระเจ้า 3. วิธีการเผยแผ่ วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์กับบาทหลวงในจังหวัดหนองบัวลำภู ประเด็นที่เหมือนกันคือการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนทางศาสนาเพื่อให้ทุกคนเห็นจริง และยอมรับศาสนาของตนได้ ส่วนนัยที่ต่างกัน พระพุทธศาสนาเน้นรูปแบบในการเผยแผ่ศาสนา ส่วนศาสนาคริสต์เน้นวิธีเผยแผ่หลักคำสอนเพื่อการดำรงชีวิต สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาธนกร กิตติปัญญา (2563) ว่า กระบวนการเผยแผ่ศาสนาผ่านทางพระนักเผยแผ่ พระธรรมจาริกและองค์กรคริสต์ศาสนามีบทบาทต่อการเผยแผ่ศาสนา จนสามารถเป็นนักเผยแผ่ที่ดีได้ แต่การศึกษาในเชิงลึก พบว่า พระนักเผยแผ่ศาสนาทั้งสองมีจำนวนน้อยมาก และมีจิตใจนักเสียสละน้อย ดังนั้น คณะสงฆ์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรพัฒนาระบบการเผยแผ่ให้ทันสมัยกับความเจริญทาง สังคม ทั้งนี้เพื่อเป็นการพัฒนาบุคลากรให้มีประสิทธิภาพ

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์กับการเผยแผ่คริสต์ศาสนาของบาทหลวงเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตในจังหวัด

หนองบัวลำภู” ได้อิงคํารู้ใหม่จากปัญหา 4 ประการ คือ (1) ความหมายของการเผยแผ่ศาสนาคืออะไร (2) เป้าหมายและหลักการในการเผยแผ่ศาสนาทั้งสองศาสนา (3) แนวทางปฏิบัติของการเผยแผ่ศาสนาทั้งสองศาสนาในจังหวัดหนองบัวลำภู (4) ตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมในการใช้หลักศาสนามาใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในจังหวัดหนองบัวลำภู ดังนี้

ประเด็นหลักมี 2 ประเด็นคือ

1. หลักการ ประกอบด้วย 2 ลักษณะ คือ

1.1 การเผยแผ่ศาสนา มุ่งองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ (1) การพัฒนาคุณภาพชีวิต (2) การสร้างความสัมพันธ์ การเข้าหาผู้ที่จะเป็นศาสนิกใหม่นั้นเป็นไปด้วยกระบวนการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้เผยแผ่กับตัวบุคคล (3) การยอมรับกันและกัน และ (4) การสาธารณสงเคราะห์ หลักการเผยแผ่เน้นด้านการสาธารณสงเคราะห์นำเข้าไปเพื่อเชื่อมความสัมพันธ์ขึ้นต้น

1.2 เป้าหมาย มุ่งองค์ประกอบ 3 ด้าน คือ (1) ที่พึงพอใจ ในตัวของมนุษย์ทุกคนต้องมีที่พึงพอใจ (2) ความเป็นมิตร เป้าหมายของการไปเผยแผ่ไม่เน้นกลุ่มลักษณะเกณฑ์เข้าแต่ใช้วิธีตัวต่อตัว และ (3) การช่วยเหลือสังคม การสื่อสารผ่านผู้ที่เชื่อ ที่สามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตนเองได้

2. ปฏิบัติการ ประกอบด้วย 2 ลักษณะ คือ

2.1 แนวทางการปฏิบัติ มุ่งองค์ประกอบ 4 ด้านคือ (1) สร้างสังคมให้สงบสุข การสร้างคนดีแก่สังคม (2) การช่วยเหลือ (3) สนับสนุนความศรัทธา ความเห็นในฐาณะของฝ่าย

ปกครอง นี้มีหน้าที่คอยดูแลความสุขของประชาชน และให้การสนับสนุนองค์กรศาสนาตามสมควร และ (4) ความเท่าเทียม ส่งเสริมความถูกต้องของหลักการศาสนา และ สนับสนุนให้ประชาชนไทยมีเสรีภาพในการเลือกไม่เลือกจะนับถือศาสนาใดให้ความเสมอภาคแก่องค์กรศาสนาทุกศาสนาเพื่อความสงบสุขและเพื่อให้เข้าใจถึงลักษณะของวัฒนธรรมทางศาสนา

2.2 การใช้หลักศาสนาในการพัฒนาคุณภาพชีวิต เมืองค์ประกอบ 3 ด้าน คือ (1) สร้างเครือข่าย คณะกรรมการศาสนิกสัมพันธ์ ก็จะได้นำเอางานวิจัยและข้อสรุปจากเวทีสานเสวนาพหุวัฒนธรรมศาสนา (2) ส่งเสริมทางด้านจิตใจควบคู่ไปกับการดูแลสังคม และ (3) รักษาวัฒนธรรมอันดี เผยแพร่ศีลธรรมทางพระพุทธศาสนา

สรุป

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในจังหวัดหนองบัวลำภู ดำเนินตามกรอบการเผยแผ่ 3 ประการ คือ หลักการ อุดมการณ์ และวิธีการ ซึ่งมีหลักการเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาเพื่อพัฒนาจิตใจของคนให้มีความสุข ส่วนวิธีการเผยแผ่ของคริสต์ศาสนา จะใช้วิธีการเผยแผ่ศาสนาควบคู่กับการให้ความช่วยเหลือแก่ชาวบ้าน ได้แก่ การให้ความช่วยเหลือด้านการศึกษา ด้านการประกอบอาชีพและด้านการอนามัย จะเห็นได้ว่า วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์กับบาทหลวงในจังหวัดหนองบัวลำภู ประเด็นที่เหมือนกันคือการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนทางศาสนาเพื่อให้ทุกคนเห็นจริง และยอมรับศาสนาของตนได้ ส่วนนัยที่ต่างกัน พระพุทธศาสนาเน้นรูปแบบในการเผยแผ่ศาสนา ส่วนศาสนาคริสต์เน้นวิธีเผยแผ่หลักคำสอนเพื่อการดำรงชีวิต

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. รัฐควรนำหลักการส่งเสริมพัฒนาศาสนาเป็นแผนในการพัฒนาประเทศ เพราะศาสนามีส่วนสำคัญในการสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนในสังคม

2. ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคคลศึกษาศาสนาของตนเองให้ถ่องแท้ และทำความเข้าใจศาสนาอื่น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษารูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนากับคริสต์ศาสนาในถิ่นทุรกันดารในประเทศไทย

2. ควรมีการศึกษาวิธีการนำหลักการเผยแผ่ศาสนาไปพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กองจดหมายเหตุแห่งชาติ. (2486). *เอกสารเย็บเล่มชุด กระทรวงการต่างประเทศรัชกาลที่ 5 กระทรวงการต่างประเทศ จศ. 1171-1278*. กรุงเทพมหานคร: กองจดหมายเหตุแห่งชาติ.
- คณะกรรมการคาทอลิกเพื่อคริสตธรรม แผนกพระคัมภีร์. (2014). *พระคัมภีร์คาทอลิก ฉบับสมบูรณ์ (Thai Catholic Bible Complete Version) ภาคพันธสัญญาเดิม และภาคพันธสัญญาใหม่*. กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการคาทอลิกเพื่อคริสตธรรม แผนกพระคัมภีร์.
- คุณพ่อชวลิต กิจเจริญ. (ม.ป.ป.). *พระคัมภีร์และการประกาศพระวรสาร*. เอกสารประกอบการเรียนวิชา Missiology. ม.ป.ท.: ม.ป.พ..
- ชนากร ปรีชา. (2561). การเปลี่ยนศาสนาจากพุทธศาสนิกชนสู่การเป็นคริสตชนของคริสตจักรแห่งพระสิริมหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2552). *กาลานุกรม*. กรุงเทพมหานคร: ผลิธัมม์.
- พระมหาดาวสยาม วชิรปญโญ. (2557). *ประวัติพระพุทธศาสนาในอินเดีย*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: เอกพิมพ์ไท.
- พระมหาธนกร กิตติปญโญ. (2563). กระบวนการเผยแผ่พระพุทธศาสนากับคริสต์ศาสนาบนพื้นที่สูงในจังหวัดเพชรบูรณ์. (2563). *วารสารวรมัญจกพุทธศาสตร์ปริทรรศน์*. 7(2) กรกฎาคม - ธันวาคม.
- พระวิฑูรย์ ฐานเมธี (บุญพร้อม). (2553). การศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดหนองบัวลำภู. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารจัดการคณะสงฆ์*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสังฆราชเลา ดือส บาเย. (2527). *ประวัติการเผยแผ่พระศาสนาในภาคอีสานและประเทศลาว*. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พรรณี พลไชยา. (2536). *บทบาทของมิชชันนารีโรมันคาทอลิกในอีสาน ปี พ.ศ. 2424-2496*. กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2551). *ระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยการเผยแผ่ พ.ศ. 2550*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

“หนองบัวลำภู”, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.nongbualamphu.go.th/NEXT/attachments/article/135/004> [19 มกราคม 2564]

